

**Проблеми та перспективи розвитку економіки
в закладах загальної середньої освіти України: результати дослідження**

Т. Г. Назаренко, В. С. Яценко, Н. О. Гончарова

Постановка проблеми. За дослідженнями Всесвітнього економічного форуму розвиток штучного інтелекту, роботизації та інших сучасних технологій призведе до знищення 75 млн. робочих місць до 2022 р [1]. Але одночасно їх впровадження створить 133 млн. нових робочих місць. Це спрямовує інноваційний розвиток освітньої системи України на новий етап кардинальних змін. Особливо, ці змістові кардинальні зміни, що пропонуються Міністерством освіти і науки України в своєму проекті Державного стандарту базової середньої освіти, які спрямовані на формування нових навичок у здобувачів освіти, поглиблення їх спеціалізації з метою бути фахово затребуваними на ринку праці. Але залишаються не розв'язаними проблеми економічної освіти в гімназії та ліцеї України, що в епоху глобалізації є вельми актуальними.

Проводячи наукове дослідження для з'ясування рівня навчання економіки в закладах загальної середньої освіти нами була створена робоча група, в яку увійшли досвідчені науковці, методисти та вчителі, адже навчальний предмет економіка виведений з базового типового плану і перенесений до варіативної частини, що ставить під загрозу взагалі існування цього предмету.

У 2017-2018 навчальному році ввійшли в дію зміни до навчальних програм, де економіка представлена тільки на профільному рівні, а відсутність зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з цього предмету робить його непрестижним серед інших шкільних предметів. Проте, навчання

економіки на профільному рівні дає можливість посилити рівень варіативності за рахунок курсів за вибором [4, 104]. В переліку ключових компетентностей є фінансова грамотність та підприємливість, тому виникає риторичне питання: яка предметна шкільна дисципліна подужає процес формування цих компетентностей краще ніж економіка та економічна географія? Для того щоб з'ясувати зазначені проблеми нами і проводилось всеукраїнське дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про широке громадське обговорення актуальних питань, зокрема, – впровадження цілей сталого (збалансованого) розвитку в освітній процес, формування в учнів ключових компетентностей, обґрунтування концептуальних засад нової української школи (НУШ), впровадження профорієнтаційних тестів тощо.

В 2015 році в Інчхоні (Республіка Корея) відбувся Всесвітній форум з питань освіти, де було понад 1600 учасників із 160 країн світу. Вони спільно прийняли нову концепцію освітнього розвитку – Інчхонську декларацію порядку денного в галузі освіти до 2030 року [2, 7]. Ціль сталого (збалансованого) розвитку 4 (ЦСР4) «Забезпечення інклюзивної і справедливої якісної освіти і створення можливостей навчання впродовж життя для всіх» в основі якої лежить гуманістична концепція освіти і розвитку, орієнтована на права та гідність людини, соціальну справедливість, інклюзивність, захист, культурне, мовне й етнічне різноманіття, а також загальну відповідальність і підзвітність. Саме під ціль 4.4 ЦСР4 орієнтує освітянську міжнародну громадськість до 2030 року суттєво збільшити кількість молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними навичками, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю.

Ще в 2006 році Європейський Союз запропонував вісім ключових компетентностей для навчання впродовж всього життя, однією з яких були «ініціативність та підприємливість». Європейська комісія запропонувала програму «Новий план дій для Європи щодо вмінь: Працюємо разом для

посилення людського капіталу, працездатності та конкурентоспроможності», спрямовану на виклики, які постали перед Європою, щодо розвитку компетентностей. Як зазначає директор Генерального департаменту з питань зайнятості, соціальних справ та суспільної інтеграції Детлеф Екерт «мета цього документа полягає в тому, що кожен повинен мати ключовий набір компетентностей, необхідних для особистого розвитку, суспільної інтеграції, активної громадянської позиції та зайнятості» [3, 2].

Концептуальні засади реформування «Нова українська школа» (НУШ) відбуваються в рамках загальноєвропейських тенденцій розвитку. Так три із десяти ключових компетентностей НУШ стосуються предмету нашого дослідження, а саме: основні компетентності у природничих науках і технологіях спрямовані на застосування знань у практичній діяльності; ініціативність і підприємливість розвиває вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілення їх у життя; екологічна грамотність і здорове життя формує вміння раціонально використовувати природними ресурсами в рамках сталого (збалансованого) розвитку [5, 11 – 12].

Міністерство освіти і науки України розробляє нову Стратегію розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. В ній є важливий розділ 2 – «Позиція щодо профорієнтаційного тесту в системі оцінювань», де розглядається доцільність і способи запровадження профорієнтувального тестування та інших заходів, спрямованих на допомогу випускникам базової школи у виборі майбутнього напрямку навчання, адже, як свідчить статистика, сьогодні майже 40% випускників 9-х класів продовжують навчання у закладах професійно-технічної освіти та коледжах, і лише 60% – залишаються в закладах загальної середньої освіти [7, 32].

За останні десятки років зросла кількість міжнародних порівняльних досліджень: вплив знань із фінансової грамотності населення на стабільність фінансових систем країни. Але подібного масштабного дослідження стану та розвитку економічної освіти в Україні не проводилось. Для прикладу порівняймо основні питання, які аналізуються міжнародними експертами та

українськими фахівцями (табл. 1).

Таблиця 1

Основні питання, які охоплюють наукові дослідження

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [6]	Інститут педагогіки НАПН України та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (травень, 2019)
<i>Індекс фінансової грамотності, який складається з 21 запитання про фінансові знання, ставлення та поведінку:</i>	<i>Стан розвитку економічної освіти в закладах загальної середньої освіти, який складається із запитань: 23 – для учнів, 18 – батьків, 24 – вчителів економіки:</i>
<i>Фінансові знання, наприклад, розуміння суті відсотків та інфляції</i>	<i>Економічні знання учнів 10-тих класів, які вивчають економіку, наприклад, рівень та тематика економічних інтересів, мотиваційні чинники професійного вибору, само оцінювання рівня фінансових знань</i>
<i>Ставлення до фінансових питань, приміром, надання переваги витрачання грошей проти заощадження</i>	<i>Ставлення до економічної освіти батьків учнів 10-тих класів, приміром, вибір профілю навчання, сфера майбутньої діяльності та подальше навчання дитини, підвищення ефективності освітнього процесу</i>
<i>Фінансова поведінка, наприклад, планування, заощадження, отримання порад</i>	<i>Застосовані методики навчання економіки та фінансової грамотності, вчителів, наприклад, освітні програми для учнів та програми професійного розвитку</i>
<i>Фінансовий добробут</i>	
<i>Демографічні зміни, наприклад, вік, дохід, освіта тощо</i>	<i>Демографічні зміни, наприклад, вік, педагогічний стаж тощо</i>

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є презентація проведеного дослідження (до речі першого в Україні) щодо вивчення стану розвитку економіки в закладах загальної середньої освіти України, як це було

передбачено нормативно-правовими документами наукових установ в яких працюють автори статті для розв'язання таких завдань: дослідити сучасний стан розвитку економічної освіти; виділити в рамках дослідження економіку, як навчальний предмет та/або курси за вибором з економіки та географічних курсів економічного спрямування в гімназії та ліцеї; вивчити, яким чином можна адаптувати професії економічного і географічного змістів до сучасних наукових та суспільних потреб; надати методичні рекомендації освітянам з питань розвитку навичок комунікації, самореалізації, профорієнтування, фінансової грамотності, розвитку особистісних здібностей за допомогою компетентнісного підходу, а також інформування широкої громадськості про можливості економічної освіти у найближчому майбутньому.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Плану з виконання НДР «Науково-методичне забезпечення компетентнісно орієнтованого навчання економіки та географічних курсів економічного спрямування в гімназії та ліцеї» на 2019 рік (постанова Президії НАПН України від 15.06.2017 р., протокол № 1-2/9-205) та п. 1 Наказу ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 11.01.2019 р. № 4 у травні 2019 р. було організовано та проведено дослідження «Стан розвитку економічної освіти в закладах загальної середньої освіти України». Відповідно до п. 2 Наказу ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 08.04.2019 р. № 31 було створено і затверджено склад робочої групи, до якої увійшли науковці відділу STEM-освіти та відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», науковці відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України та науковці, методисти та вчителі з різних установ.

Дослідження проходило в декілька етапів, які включали в себе збір та обробку первинної інформації із різних джерел; розробку нормативно-правової бази; підготовку інструктивно-методичних рекомендацій щодо проведення дослідження; розробку інструментарію (анкети для трьох груп

респондентів); підготовку Google-форм для проведення анкетування; прорахування репрезентативності, надійності та валідності вибіркової сукупності тощо; призначення обласних координаторів та ознайомлення їх з пакетом матеріалів для проведення дослідження; коригування дотримання вибіркової сукупності; консультативну діяльність; аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження; ознайомлення освітянської спільноти із результатами дослідження.

У дослідженні брали участь учні 10-тих класів, батьки учнів 10-тих класів і вчителі, які викладають економіку та курси за вибором економічного спрямування. Опитування респондентів здійснювалося методом online заповнення Google-форм на сайті Інституту педагогіки НАПН України [<http://undip.org.ua/>].

Так, на думку учнів 10-тих класів 32,3% респонденти не можуть точно визначитися до якої професії вони відчують у себе здібності (рис. 1). Як ми бачимо на діаграмі значний відсоток респондентів (50,1%) майбутніх професій економічного спрямування.

Рис. 1. Співвідношення власних здібностей із майбутнім професійним вибором (на думку учнів).

Понад 70,3% респондентів хотіли б одночасно мати дві суміжні професії (в анкетах пропонувалося, наприклад, економіст-бухгалтер або маркетолог-

економіст тощо). 71,6% відчують психологічну готовність до самостійної діяльності в галузі економіки (у т. ч. 54,0% більш реалістичніше оцінюють себе і свій майбутній професійний вибір зазначають, що «потрібно більше підготовуватись»).

Батьки учнів 10-тих класів, які брали участь у дослідженні на запитання про здібності своєї дитини виділяють загально організаційні вміння власних дітей – 37,3% респондентів (без професійно орієнтованої прив'язки) (рис. 2).

Так, 93,5% батьків, вказали, що їх діти мають здібності, які можуть самостійно застосувати в галузі економіки. Можна зробити перший висновок про те, що проектування вибору майбутньої професії учнями 10-тих класів закладів загальної середньої освіти України стимулюється найближчим оточенням. Хоча, як зазначають батьки в наступному питанні анкети, учням не вистачає вмінь планувати власний час (41,5%), низький рівень теоретичних знань (27,7%), низький рівень навичок виконання практичних завдань (18,0%) та найголовніше – їх втомлюваність (45,6%).

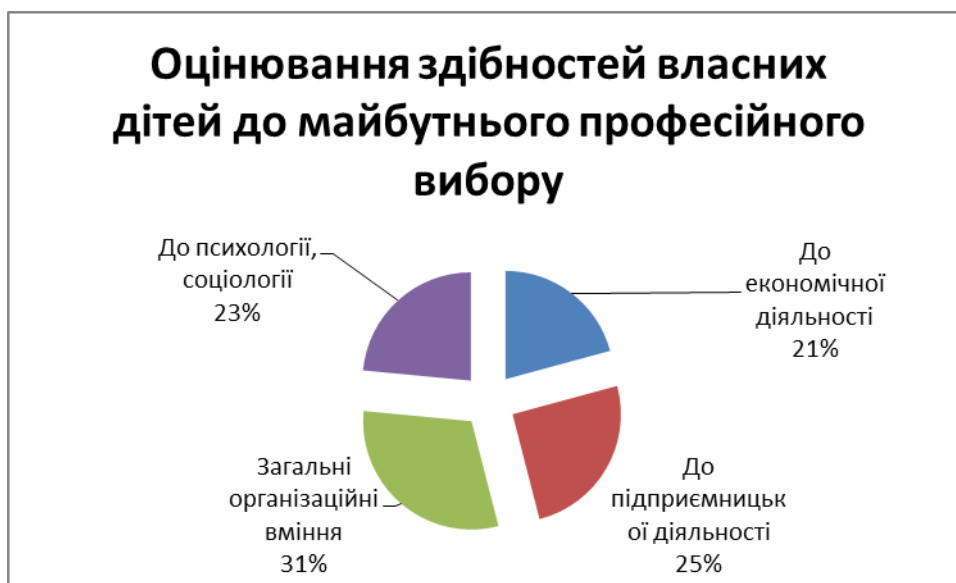

Рис. 2. Співвідношення потенційних здібностей власних дітей до майбутнього професійного вибору (на думку батьків)

На думку учителів економіки лише 29,4% учнів психологічно готові до самостійної економічної діяльності (рис. 3).

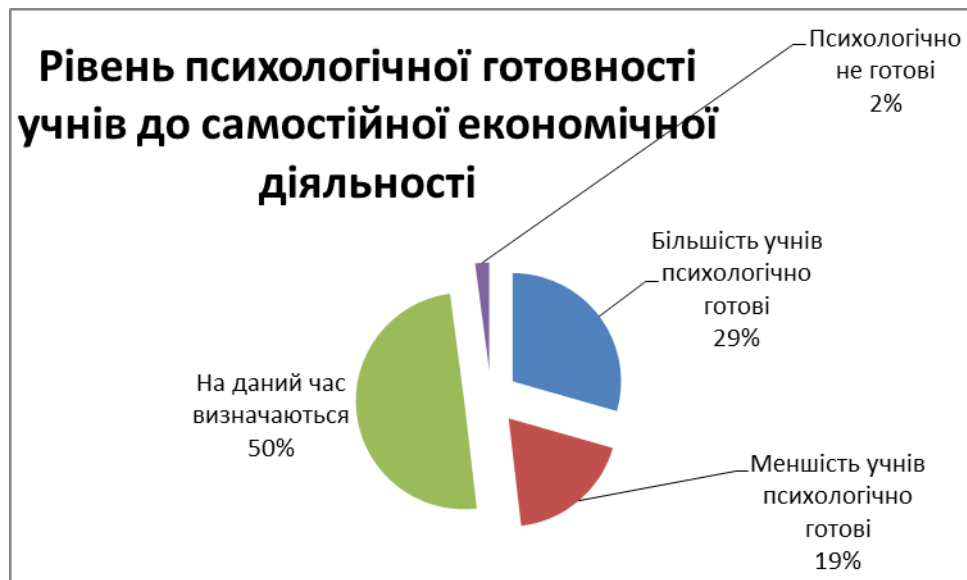

Рис. 3. Співвідношення психологічної готовності / не готовності учнів до самостійної економічної діяльності (на думку учителів економіки).

На думку учителів економіки понад 70,5% учнів 10-тих класів психологічно не готові до самостійної економічної діяльності у майбутньому (у т. ч. 49,7% на даний час визначаються).

Проведене дослідження виявило значну розбіжність в оцінюванні майбутнього професійного вибору: між учнями, що в основному визначаються під впливом батьків, разом із батьками відчують психологічну готовність до самостійної професійної діяльності в галузі економіки, та вчителями економіки, які здійснюють педагогічне спостереження за учнями і вважають, що вони в основному кількісному складі ще не визначилися і психологічно не готові до самостійної економічної діяльності. Хоча понад 91,5% учителів економіки відзначають стабільний і навіть зростаючий пізнавальний інтерес учнів до вивчення економіки за останні роки. У тому числі, 43,6% учителів відзначили, що спостерігається стабільний інтерес, а 47,9% – що він зростає. Лише 8,5% респондентів відзначило, що інтерес знижується.

Наступне протиріччя, що виявило дослідження, опосередковано стосувався профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти і визначало рівень самооцінювання знань учнів з економіки (табл. 2).

**Як оцінюють власну обізнаність з економічних питань
учні 10-тих класів**

Запитання	Само оцінювання рівня знань		
	Маю високий рівень знань	Достатньо обізнаний	Не маю необхідних знань
Оцініть власну обізнаність з питань загальноекономічних аспектів (потреби споживача, споживчі блага, обмеженість ресурсів та безмежність потреб, раціональне використання ресурсів, види власності, економічний кругообіг, економічна система тощо)	8,4	61,8	26,8
Оцініть власну обізнаність з питань фундаментальних аспектів ринкової економіки (попит, пропозиція, конкуренція, монополія, види та функції грошей, доходи, витрати, інфраструктура ринку тощо)	9,4	57,7	32,9
Оцініть власну обізнаність з питань у підприємницькій діяльності (дохід, ризик, витрати, прибуток, рентабельність, економічна ефективність, бізнес-план, маркетинг, реклама тощо)	11,5	59,5	29,0

Серед відповідей батьків учнів 10-тих класів на запитання власної обізнаності з питань економічного життя суспільства (у т. ч. фінансова сфера, ринкова економіка та підприємництво) бачимо ту ж саму тенденцію:

- Маю високий рівень знань – 16,7%.
- Достатньо обізнаний – 65,0%.
- Не маю необхідних знань – 18,3%.

Міжнародні порівняльні дослідження в Україні з питань фінансової грамотності, фінансової інклюзії та фінансового добробуту не підтверджують таких оптимістичних думок наших респондентів. У таблиці 1 ми наводили запитання, які використовувало Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) під час реалізації проекту «Трансформація фінансового сектору» у червні 2019 р. Їхні анкети було розроблено на основі опитування ОЕСР/Міжнародної мережі фінансової просвіти. За методикою ОЕСР, загальний індекс фінансової грамотності України становить 11,6 (із 21). Цей

індекс базується на балах за фінансові знання, ставлення та поведінку. Індекс України є на одному рівні з найнижчим значенням серед 30 країн в опитуванні ОЕСР 2016 р., а саме з індексом Польщі (11,6) [7, 5- 8]:

- ✓ лише 43% дорослого населення в Україні правильно відповіли на мінімум п'ять із семи запитань на перевірку знань (що вважається мінімальним цільовим показником) [проти наших результатів «достатньо і високо обізнаних» у 81,7%];
- ✓ 48% українців почуваються комфортно, ухиляючись від сплати податків;
- ✓ за останні 12 місяців близько 30% усього населення мали розрив між доходами та витратами й «вирішили» цю проблему за допомогою позик або відстрочення платежів за борговими зобов'язаннями.

Таким чином напрошується висновок про не відповідність стану економічної освіти в Україні загальноєвропейським стандартам. Зокрема, актуальними питаннями залишаються розроблення освітніх програм з підвищення фінансової грамотності для підлітків і молоді (12-24 років), де було б передбачено особистісну відповідальність за турботу про завтрашній день, обговорення фінансових питань не лише в школі, а також і з батьками, планування заощаджень, знання законодавства про захист прав споживачів тощо.

Серед цих та інших актуальних питань економічної освіти в Україні ключовим залишається вибір майбутньої професії, про що свідчить діаграма на рис. 4. Більшість (84,8%) респондентів надають перевагу особистим вподобанням.

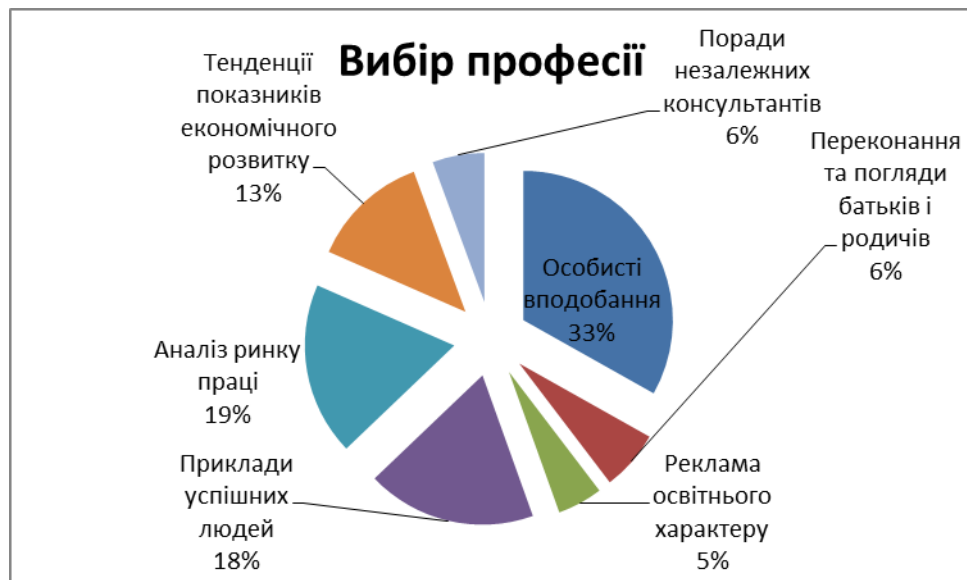

Рис. 4. Чинники, які впливають на вибір майбутньої професії (на думку учнів).

Учителів економіки умовно можна віднести до тих, хто дає незалежні консультації (і не тільки вони), до них прислухаються 6% опитаних учнів. Самі ж учителі економіки відзначають, які ключові компетентності формуються в учнів під час навчання економіки:

- підприємницька – 88,6%;
- інформаційна – 72,2%;
- громадянська – 67,2%;
- здоров'язберігаюча – 23,1%.

Освітня тяжіє традиційно до гармонійного розвитку особистості, що поєднаний з різними напрямками її свідомості, поведінки та діяльності. Тож виникає протиріччя між соціальним запитом учнів, їх батьків та вчителями.

Освітня система України реформується в рамках НУШ, але навіть після реформ актуальним залишиться питання: про форми і зміст навчання (чому і як навчати?). У таблиці 4 ми узагальнили найбільш значущі навички, що будуть затребуваними не лише у майбутньому, але і сьогодні.

**Які необхідно формувати навички щоб бути конкурентноздатним у
найближчому майбутньому**

Необхідні навички	Умови формування навичок
Комунікації	здобувач освіти будь-якого віку може навчити чогось іншого здобувача або здивувати своїми результатами старших за віком, а також отримати відгуки про свою роботу
Робота в команді і управління проектами	працювати у змішаних командах з 3 – 5 осіб над розробкою власних ідей у бізнесі, збільшення ефективності, комфорту, проектуванні, виробництва тощо
Емпатії	вміти емоційне співпереживати, турбуватися або опікати когось, проявляти людяність
Креативності	розвивати творчі здібності, розробляти інноваційні ідеї для розв'язання актуальних проблем
Критично мислити	ретельно перевіряти інформацію, оцінювати її і аналізувати,
Медіа грамотність і знання основ інформаційних технологій	працювати у форматах відео і розробляти контент
Фінансової грамотності	постійно спостерігати за рівнем заробітної плати майбутньої професії
Гнучкість розуму	навчання швидко переключатися з однієї думки на іншу і обмірковувати декілька предметів одночасно
Самопрезентації	брати участь у різноманітних конкурсах, обґрунтовувати потенційну вигоду власних ідей і можливість подальшого їх розвитку
Профорієнтації	вивчати розмір інвестицій в освіту для отримання потрібної кваліфікації і початку роботи, потенціал попиту на спеціалістів відповідного рівня розвитку
Комплексно розв'язувати проблему	навчатися виявляти і усувати причини, а не наслідки проблем
Навчання впродовж життя	готовність навчатися і переучуватися впродовж життя
Управління людьми	набувати досвід безболісно вирішувати конфліктні

	ситуації, не допускати поширення пліток і інтриг в колективі
Працювати дистанційно	збирати і оброблювати великий об'єм інформації
Крос-функціональна взаємодія і міждисциплінарність	здобувати знання в суміжних сферах

Ми не вдаємося в детальний аналіз і методику їх формування, це тематика майбутніх наукових досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В результаті проведеного першого масштабного дослідження із проблеми розвитку та перспективи економічної освіти в гімназії та ліцеї України нами зроблені висновки: проектування вибору майбутньої професії учнями 10-тих класів закладів загальної середньої освіти України стимулюється насамперед найближчим оточенням – сім'єю. Виникає значна розбіжність в оцінюванні майбутнього професійного вибору. Соціальний запит на вивчення економіки або економічної географії значно вищий ніж освітні можливості закладів загальної середньої освіти України.

Стан економічної освіти в Україні не відповідає загальноєвропейським стандартам. Зокрема, актуальними питаннями залишаються розроблення освітніх програм для варіативної частини (курси за вибором).

Отже проведення дослідження переконало нас в тому, що навчальний предмет економіка конче необхідний і вартує перегляду щодо віднесення його до обов'язкового рівня навчання. У підсумку, ми радимо здобувачам освіти вибирати не спеціальність в університеті, а напрям, розвивати нові професійні навички в закладах вищої освіти, відвідувати певні розвиваючі курси, постійно відстежувати за реформами в своїй сфері діяльності та необхідність навчатися впродовж життя.

Використані джерела

1. The Future of Jobs 2018: Centre for the New Economy and Society [Електронний ресурс] – червень, 22, 2019. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf,
2. Incheon Declaration. Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all / ED-2015/WS/18 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233813>,
3. Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). EntreComp : The Entrepreneurship Competence Framework. Люксембург : Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi : 10.2791/593884.
4. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика: [монографія] / Педагогічна думка. Київ, 2013. – 318 с. ISBN 978-966-644-362-8 UPL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9886> (дата звернення: 26.11. 2018).
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Рішення колегії МОН України від 27.10.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>, вільний
6. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні. Результати дослідження / Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». – К. : USAID, 2019. – 49 с.
7. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року / Рішення колегії МОН України від 30.05.2019 р. протокол № 4 / 4 – 20 [Електронний ресурс] – Режим доступу : file:///C:/Users/Lenovo/AppData/Local/Temp/Rar\$DI37.953/Стратегія%20освітніх%20оцінювань%20до%202030%20року.pdf, вільний.

References

1. The Future of Jobs 2018: Centre for the New Economy and Society [Електронний ресурс] – Версія датов. : червень, 22, 2019. – Режим доступу : file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.
2. Incheon Declaration. Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all / ED-2015/WS/18 [Електронний ресурс] – Версія датов. :

- червень, 22, 2019. – Режим доступу : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233813>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp : The Entrepreneurship Competence Framework*. Люксембург : Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi : 10.2791/593884.
 4. Nazarenko T. G. *Metodyka navchannia heohrafiï v profilnii shkoli: teoriia i praktyka: [monohrafiia] / Pedahohichna dumka*. Kyiv, 2013. – 318 s. ISBN 978-966-644-362-8 UPL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9886> (data zvernennia: 26.11. 2018).
 5. *New Ukrainian school. Conceptual Principles of Reforming the Secondary School / Decision of the Collegium of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated October 27, 2014 [Electronic resource] - Date version. : October 27, 2016. - Access mode: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>, free. - The head. from the screen. - Language Ukr.*
 6. *Financial Literacy, Financial Inclusion and Financial Welfare in Ukraine. Research Results / USAID Transformation of the Financial Sector. - K. : USAID, 2019. - 49 p.*
 7. *Strategy for the development of educational assessments in the field of general secondary education in Ukraine until 2030 / Decision of the Collegium of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 30, 2019, protocol # 4/4 - 20 [Electronic resource] - Date version.*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Автори статті, об'єднавшись в групу для проведення наукового дослідження з'ясували питання щодо перспектив розвитку шкільного навчального предмету економіка. Оскільки цей предмет виведений з базового типового плану, то потребує посилення ролі варіативного складника та забезпечення відповідного рівня навчання економіки для виправдання формування таких ключових компетентностей як фінансова грамотність та підприємливість. Зміст статті присвячений статистичній обробки після опитування трьох груп (учнів, батьків та вчителів), які брали участь в дослідженні, що виявило певні протиріччя щодо стану розвитку навчального предмету економіка.

Ключові слова: ключові компетентності; економічна освіта; підприємливість, фінансова грамотність, здобувачі освіти; профорієнтаційна робота.

Назаренко Татьяна Геннадьевна,
доктор педагогических наук, старший научный сотрудник,
заведующая отделом обучения географии и экономики
Институт педагогики НАПН Украины
г. Киев, Украина

Яценко Владимир Сергеевич
кандидат педагогических наук,
старший научный сотрудник,
старший научный сотрудник отдела
обучение географии и экономики
Институт педагогики АПН Украины
г. Киев, Украина

Гончарова Наталья Александровна,
кандидат педагогических наук,
старший научный сотрудник отдела
STEM-образования ГНУ «Институт
модернизации содержания образования»
г. Киев, Украина

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ В ШКОЛАХ УКРАИНЫ: РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Авторы статьи, объединившись в группу для проведения научного исследования с целью выяснения вопроса о перспективах развития учебного предмета экономика, поскольку этот предмет выведенный из базового типового плана и его существование непонятно. Для усиления роли вариативного компонента с целью обеспечения соответствующего уровня обучения экономики, и чтобы оправдать формирование таких ключевых компетентностей как финансовая грамотность и предприимчивость на основании проведения первого этапа исследования результатом которого и стала эта статья. Содержание статьи посвящено статистической обработки после опроса трех групп (учащихся, родителей и учителей), принимавших участие в исследовании обнаружил определенные противоречия относительно состояния развития учебного предмета экономика.

Ключевые слова: ключевые компетентности; предприимчивость, финансовая грамотность, экономическое образование; учащиеся; профориентационная работа.

Nazarenko Tatyana Gennadyevna
Doctor of Education, Senior Researcher,
Head of the Department of Geography and Economics
Institute of Pedagogy NAPN of Ukraine
Kiev, Ukraine

Yatsenko Vladimir Sergeevich
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Researcher,
Senior Researcher
geography and economics training
Institute of Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Kiev, Ukraine

Goncharova Natalya Oleksandrovna
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Researcher
STEM-education GNU "Institute
educational content modernization"
Kiev, Ukraine

PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC EDUCATION IN UKRAINE SCHOOLS: RESULTS OF RESEARCH

The authors of the article, united in a group to conduct scientific research to clarify the issue of the prospects for the development of the subject of economics, because it is derived from the basic model plan. The study of the state of economic education in Ukraine (February-May, 2019) has become an important stage of scientific substantiation of NUS issues. There were research questions in three aspects, from the perspectives of educators, parents, and economics teachers. It is a question of correlation between the abilities of the educational recipients and their professional choice, psychological readiness for independent economic activity, self-assessment of the level of knowledge in economics, choice of future profession, etc.

On the basis of the results of the study methodical were developed guidance on career guidance. In particular, the development of financial literacy training programs for adolescents and young people (12-24 years old), the choice of future profession in line with current scientific and social needs, the development of a vocational guidance workplace HLS with the definition of concrete results they wish to achieve, the profession of the future and knowledge and skills you may need.

It details what skills you need to be formed competitive in the near future.

These are communication skills, teamwork and project management, empathy, creativity and critical thinking, media literacy and knowledge of the basics of information technology, financial literacy, and more.

The work was carried out in accordance with the R&D Implementation Plan "Scientific and methodological provision of competently oriented education of economics and geographical courses of economic orientation in high schools and lyceums" for 2019 (resolution of the Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine dated 15.06.2017, protocol № 1-2 / 9-205) and item 139 of planning of work State Scientific Institution "Institute for the Modernization of the Content of Education" for 2019 (May 4, 2019 (the order of DNU "Institute for the Modernization of the Content of Education"))

Consequently, the study has convinced us that the subject of economics is urgently needed and worth revisiting as a compulsory level of study. As a result, we advise students to choose not a specialty at the university, but a direction, develop new professional skills in higher education institutions, attend certain courses, constantly monitor the reforms in their field of activity and the need to study for life.

Key words: key competencies; economic Education; job seekers; choice of future profession; career guidance work; financial literacy.